

ภาพแทนความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จากครู นักเรียน และโรงเรียน ในเรื่องราวท้องถิ่นของแบบฝึกอ่านภาษาไทยเฉพาะกิจ ประถมศึกษา 1-2

The Visual Representation of Happiness of Learning through the Lens
of Teachers, Students and Schools in the 3 Southern Border Provinces
as Reflected in the Local Stories in the Grade 1 and 2 Specific Thai

Reading Practices

Received: October 19, 2019

Revised: November 22, 2019

Accepted: December 6, 2019

สรินญา ปุติ*

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วรรณนะ หนูหมื่น

วิฑูรย์ เมตตาจิต

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

*e-mail: sarinda.p@psu.ac.th

Sarinda Puti

Faculty of Education, Prince of Songkla University

Wanna Numun

Vitoon Mettajit

Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพแทนความสุขของการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จากครู นักเรียน และโรงเรียน ในเรื่องราวท้องถิ่นของแบบฝึกอ่านภาษาไทยเฉพาะกิจ ประถมศึกษา 1 และ 2 เรื่องราวที่นำมาวิเคราะห์นั้น ครู สามจังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งขึ้นจากบริบทของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยจากเอกสาร ข้อมูลหลัก คือ เรื่องราว ท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทยเฉพาะกิจ จากหนังสือบัญชีคำพื้นฐานภาษาไทย ประถมศึกษาที่ 1 และ 2 วิจัยและอภิปราย ผลวิจัยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ด้วยแนวคิดของ Hall เรื่องภาพเสนอแทน

ผลการวิจัย พบว่า ภาพแทนความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบสร้างจาก 3 ส่วน คือ 1) ภาพ แทนความสุขของครูในสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่มีความห่วงใยนักเรียน มุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่หวั่นอันตราย เป็นผู้สอน วิชาการและทักษะชีวิตให้นักเรียน 2) ภาพแทนความสุขของนักเรียนประถมต้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่กระตือรือร้น เรียน และไปโรงเรียน อย่างสุขใจ และ 3) ภาพแทนความสุขของโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ ที่มีห้องเรียนพร้อมสภาพแวดล้อม ร่มรื่น ธรรมชาติสมบูรณ์ ส่งเสริมการเรียนรู้ ภาพแทนความสุขของการเรียนประถมศึกษา 1 และ 2 ในสามจังหวัดชายแดนใต้ จากแบบเรียนเฉพาะกิจนี้ มุ่งให้คนนอกพื้นที่รับรู้ลักษณะเฉพาะตัวด้านความสุขของการเรียนในท้องถิ่นนี้ และกระตุ้นให้เห็น ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ที่ต่างกับรูปแบบตายตัวจากหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งไม่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้จาก สภาพการณ์จริงในท้องถิ่น

คำสำคัญ: ภาพแทนความสุข การเรียนในสามจังหวัดชายแดนใต้ แบบฝึกอ่านภาษาไทยเฉพาะกิจ บริบทท้องถิ่น

Abstract

This research article's purpose is to analyze the visual representation of happiness of learning through the lens of teachers, students and schools in the three southern border provinces in Thailand as reflected in the local stories in the Grade 1 and 2 specific Thai reading practices. The local stories to be analyzed were written by the teachers in the three southern border provinces based on their local contexts. As a qualitative research, this research elicited data mainly from the local stories included in the specific Thai reading practices of the "Grade 1 and 2 Basic Vocabulary List Book". Hall's notion of representation was employed as the research framework and descriptive analysis was done in the discussion section. The findings reveal three types of the visual representation of learning in the three southern border provinces as follows: 1) the teachers in the three southern border provinces care for their students, are determined to perform their teaching in these areas of unrest without fear, and provide education and life skills for their students; 2) the students in the three southern border provinces are enthusiastic about studying; and 3) the schools in the three southern border provinces are located amongst the pleasant environment and abundant nature that support the learning of their students. It can thus be stated that the visual representation of happiness of learning at the Grade 1 and 2 level in the three southern border provinces as reflected in these practices aims at disclosing this distinctive specific of happiness of learning in the areas to the outsiders and pointing out to the public that the teaching and learning management done in the areas clearly differs from that of the national core curriculum that does not respond to the actual situation in the areas.

Keywords: Visual Representation of Happiness, Learning in the Three Southern Border Provinces, Specific Thai Reading Practices, Local Contexts

บทนำ

ภาษาไม่ได้มีพันธกิจเพื่อการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังมิบทบาทในการนำเสนอภาพตัวแทน หรือ ภาพแทน ซึ่งภาพตัวแทนนี้จะมีผลต่อการให้ความหมาย การกำหนดมุมมอง ทศนคติ และการให้คุณค่าแก่บุคคลหรือสิ่งต่าง ๆ ของคนในสังคม (Hall, 1997) การศึกษาเรื่องภาพตัวแทนในสังคมไทย Phakdeephasook (2018) ชี้ให้เห็นว่า มีการศึกษาในประเด็นที่หลากหลาย ได้แก่ ภาพตัวแทนของคู่ขัดแย้งว่าด้วยกรณีที่มีพิพาท ภาพตัวแทนของกลุ่มคนชายขอบ และภาพตัวแทนของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นที่สนใจในสังคม การศึกษาเรื่องภาพตัวแทนจะสะท้อนให้เห็นถึงชุดความหมายสำคัญที่ถูกประกอบสร้างด้วยนัยแฝงต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการก่อรูปความหมายนั้น ภาพเสนอแทนจึงไม่ใช่ภาพความเป็นจริงแท้ทั้งหมด แต่เป็นเพียงแง่มุมบางส่วนที่ถูกเลือกนำเสนอตามเป้าประสงค์ของผู้ส่งสาร หรือผู้ประกอบสร้างความหมายเท่านั้น

การวิจัยที่ใช้แนวคิดภาพตัวแทนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ "การศึกษา" สังคมไทย พบผลการศึกษาของ Pedthip, & Sorthip (2018) เรื่อง ภาพแทนครูในบทเพลง

ชุด "ครูในดวงใจ" แสดงให้เห็นว่า ภาพตัวแทนของครูถูกนำเสนอในวรรณกรรมเพลงมี 3 ประเภท คือ 1) ครูเป็นที่รักและยกย่องเทิดทูนของนักเรียนรวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ในสังคม 2) ครูเป็นครูผู้เป็นนักสู้ กล่าวคือ ครูต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ รวมไปถึงการเป็นคู่ปรับกับนักเรียน และต่อสู้ความยากลำบากในการทำงาน และ 3) ครูไม่ได้เป็นครูตามอุดมคติ กล่าวคือ ไม่ใช่ครูทุกคนที่สามารถเป็นครูตามอุดมคติตามความคาดหวังของสังคมได้ เนื่องจากเหตุผลความจำเป็นส่วนตัวของครูที่ต่างกัน ผลการศึกษาภาพแทนข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ภาพที่ปรากฏนั้นไม่ใช่ภาพความเป็นจริงทั้งหมด แต่เป็นเพียงภาพบางส่วนที่ถูกเลือกนำเสนอผ่านวรรณกรรมเพลง 11 เพลงในอัลบั้ม "ครูในดวงใจ" เท่านั้น ภาพดังกล่าวมีผลต่อการรับรู้และเป็นภาพจำของสังคม ผู้ศึกษาได้ชี้ให้อภิปรายว่า ความจริงแล้ว ครูก็เป็นปุถุชนที่มีหลากหลายอารมณ์ ไม่ต่างอะไรกับบุคคลที่ประกอบอาชีพอื่น แต่การรับรู้และการคาดหวังจากสังคมนั้น เน้นว่าครู คือ แม่พิมพ์ที่ดีงามของนักเรียน (Pedthip, & Sorthip, 2018)

งานวิจัยดังกล่าว สามารถอภิปรายได้ว่า ชุดความหมายที่ถูกนำเสนอในข้อมูลการศึกษานั้น เป็นเพียงภาพเสนอของ "ครู" ตามที่สังคมปรารถนา แต่ไม่ใช่

ความหมายทั้งหมดของครู เมื่อหันไปพิจารณาถึงประเด็น “การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้” ก็พบว่า สื่อสาธารณะมักนำเสนอถึงปัญหาที่มีมากมาย รอแก้ไขในพื้นที่ดังกล่าว เป็นผลให้เกิดภาพจำแบบเหมารวม (Stereotype) ต่อคนในสังคมไทยที่รับรู้แบบนี้มาตลอด ดังบทความพิเศษจาก MGR Online (2018) เรื่อง “เจาะลึกเรื่องการศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้” ที่กล่าวถึง “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้จัดทำขึ้นนั้นมีความก้าวหน้า ทั้งจากภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม แต่ยังมีส่วนหนึ่งที่ถือว่า ภาครัฐยังต้องคอยแก้ไขอยู่ นั่นคือ “ภาคการศึกษา” ซึ่งนับเป็นเรื่องสำคัญที่ถือว่า เป็นโจทย์ใหญ่ของภาครัฐที่จะต้องแก้ไขให้ได้ และจากรายงานพิเศษจาก Prachatai Online (2017) เรื่อง “ทิศทางการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้ฯ” ได้นำเสนอว่า ถึงแม้การศึกษาจะมีบทบาทช่วยแก้ไขปัญหาคือความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ได้ แต่การศึกษาในพื้นที่ยังมีปัญหาอีกมากที่รอการแก้ไข อาทิ ครูในโรงเรียนเอกชนในพื้นที่ที่มีเงินเดือนต่ำและไม่มี ความมั่นคงในอาชีพ ขณะที่การจัดการเรียนการสอนยังเน้นเฉพาะรูปแบบที่ครูเป็นศูนย์กลาง จนเด็กขาดการแสดงออก และปัญหารายวิชาที่บังคับเรียนมากเกินไป จนเด็กขาดเวลาที่จะกระจายความสนใจให้ทั่วถึงทุกวิชาเรียน

ภาพดังกล่าวที่สะท้อนเรื่องการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ จากสื่อสาธารณะส่วนกลางทำให้สังคมมีภาพจำว่า การศึกษาในพื้นที่ยังมีปัญหาอีกมากมายที่ต้องได้รับการแก้ไข อย่างไรก็ตาม ภาพดังกล่าวเป็นภาพที่ถูกนำเสนอในมุมของสื่อสาธารณะส่วนกลางเท่านั้น เมื่อคณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแบบฝึกอ่านของโรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ครูในพื้นที่ได้แต่งเรื่องราวขึ้น กลับพบว่า ภาพที่ปรากฏกลับตรงกันข้ามกับภาพที่ส่วนกลางนำเสนอ กล่าวคือ ภาพของเรื่องแต่งในพื้นที่ของครูกลับสะท้อนให้เห็นถึง “ความสุข” ของการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ว่าเกิดขึ้นจาก ตัวครู นักเรียน และโรงเรียน ดังที่จะนำเสนอในบทความวิจัยนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาพแทน ซึ่งเป็น “การประกอบ-สร้างโดยนัยถึง” ความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่สื่อผ่าน ครู นักเรียน และโรงเรียน จากเรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งครูในสามจังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งเรื่องราวขึ้นจากบริบทในชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยจากแบบฝึกอ่านภาษาไทยด้วยบัญชีคำพื้นฐาน 18 เรื่องในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ได้แก่ 1) อาหมื่นไปเที่ยวกับเพื่อน 2) วันฮารีรายอของอาหมื่น 3) เทียววันตากบาโจ 4) ฉันทอยู่ที่ไหน 5) หนูซัลวาทำได้ 6) วัวของมะลิ 7) ลิงน้อยของหนูนา 8) สัตว์ทั้งสี่เป็นเพื่อนกัน 9) อาชีพของบ้านฉัน 10) ครอบครัวกินดีอยู่ดี มีสุข 11) ครอบครัวพอเพียง 12) ครอบครัวของฮาวา มีอาชีพอะไร 13) ครูของฉันทสอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง 14) หมู่บ้านที่น่าอยู่ของฉันท 15) เราไปเที่ยวหาดทะเลาะละมีแล 16) เด็กดีที่ทำได้ไม่ยาก 17) โกปาสัตว์เลี้ยงที่ฉันทรัก และ 18) แปะหายไปไหน เรื่องสั้นท้ายเล่มเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนฝึกอ่านสะกดคำและฝึกอ่านภาษาไทยจากเรื่องราวในท้องถิ่น

ครูในสามจังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งเรื่องสั้นข้างต้นจากบริบทชุมชน ครู 3 จังหวัดชายแดนใต้เหล่านี้ คือ ผู้ร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่มอบให้สำนักงานเครือข่ายอุดมศึกษาภาคใต้ตอนล่าง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่งการดำเนินงานให้คณะศึกษาศาสตร์

แนวคิดและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภาพแทนความสุขของการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จากครู นักเรียน โรงเรียนในเรื่องราวท้องถิ่นแบบฝึกอ่านภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง 3 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดเรื่องภาพแทน แนวคิดเรื่องความสุขที่โยงกับการเรียนการศึกษา และการวิเคราะห์การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้

แนวคิดภาพเสนอแทนนั้น Hall (1997) ได้นำเสนอในประเด็นภาพตัวแทนว่า คือ การใช้ภาษาในการกล่าวถึงหรือการให้ความหมายหรือนำเสนอข้อมูล โดยกระบวนการผลิต ความหมายนี้ไม่ได้เป็นความจริงหรือตรงไปตรงมาทั้งหมด แต่เป็นการสร้างตามความมุ่งหมายของผู้ส่งสาร

ทั้งนี้ Suriya (2011) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับภาพตัวแทนไว้ 5 ประเด็น ดังนี้ 1) สรรพสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้มีความหมายในตัวเอง แต่เกิดจากการประกอบสร้างความหมาย และการประกอบสร้างความหมายนั้นทำให้เกิดภาพตัวแทน 2) ภาพตัวแทนไม่ได้สะท้อนความจริงทั้งหมดแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้สร้างเลือกสรรเฉพาะแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งให้โดดเด่นทั้งที่ผู้สร้างจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม 3) ภาพตัวแทนเป็น

เครื่องมือที่ทำให้ผู้คนในสังคมมีความเชื่อหรือให้คุณค่าต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง 4) ภาพตัวแทนจะถูกนำเสนอซ้ำ และเมื่อถูกนำเสนอบ่อยขึ้นจะทำให้ภาพตัวแทนนั้นครอบคลุมพื้นที่มากขึ้นด้วย และ 5) ภาษาเป็นเครื่องมือในการนำเสนอภาพตัวแทนเพราะภาษากับความคิดมีความสัมพันธ์กัน

มีข้อสังเกตว่า “ภาพตัวแทน” เป็นเพียงภาพที่สะท้อนในบางแง่มุมเท่านั้น ไม่ได้เป็นความจริงทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้ผลิตนั้น คือ ใคร และเมื่อภาพแทนนั้นถูกผลิตซ้ำบ่อยก็จะมีผลในการกำหนดความคิด ความเชื่อของคนในสังคมได้ ดังเช่น การศึกษาวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาภาพแทนความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ อันเกิดจากครู นักเรียน และโรงเรียน คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาพแทนความสุข ที่ปรากฏในเรื่องราวที่ครูในพื้นที่สร้างขึ้น

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาแนวคิดเรื่องความสุข Visalo (2009) อภิปรายถึงความสุขว่ามี 4 มิติ ได้แก่ 1) สุขภาวะทางกาย คือ การมีสุขภาพดีปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ มีปัจจัยสี่เพียงพอตามอัตภาพ การที่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ ปราศจากมลภาวะและภัยธรรมชาติ สามารถดำเนินชีวิตที่ไม่อันตราย 2) สุขภาวะทางสังคม คือ การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างราบรื่น กลมเกลียว มีไมตรีจิต มิตรภาพ ปราศจากความริวฉฉาน มีสวัสดิภาพในชีวิต มีสิทธิเสรีภาพได้รับการคุ้มครองจากการถูกคุกคาม เบียดเบียน ในขณะเดียวกันไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้อื่น 3) สุขภาวะทางจิต คือ การมีจิตใจสดชื่น เบิกบาน ผ่องใส มีกำลังใจมั่นคง ปราศจากความท้อแท้ เศร้าหมอง มีความเมตตากรุณา และ 4) สุขภาวะทางปัญญา คือ การมีความรู้ ความคิดที่ถูกต้องดีงาม รู้จักคิดพิจารณาจนสามารถแก้ปัญหา ตลอดจนรู้จักดำเนินกิจการต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยวิธีการแห่งปัญญา สามารถเป็นที่พึ่งของตนเอง

แนวคิดเรื่อง “ความสุข” ข้างต้นมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับ “การจัดการศึกษา” กล่าวคือ การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อที่จะเป็นทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติต่อไป ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความสุขให้เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง Office of the National Education Commission (2001) ได้เห็นความสำคัญของความสุขที่สามารถสร้างได้ผ่านโรงเรียน โดยพิเคราะห์ว่า “โรงเรียนที่มีความสุข คือ โรงเรียนที่ผู้เรียนอยากเห็น จะมีลักษณะเป็นโรงเรียนที่สะอาดร่มรื่น สวยงาม เป็นระเบียบ ปลอดภัย ปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ ปราศจากสิ่งเสพติดและอบายมุข มีอาคารสถานที่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกอย่างพอเพียง มีแหล่งศึกษาค้นคว้าที่ได้มาตรฐานเพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน มีการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำลายความสามารถของผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ด้วยตัวเอง สร้างความรักความผูกพันระหว่างนักเรียนกับโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนอยากมาโรงเรียนทุกวัน มีครูที่ใจดีเข้าใจ เอาใจใส่นักเรียนทุกคน มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา” กล่าวได้ว่าการจัดการศึกษา หากคำนึงถึงเรื่องความสุขเป็นหลักสำคัญ ก็จะส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ และนักเรียนก็จะมีความสุขในการศึกษา

เมื่อหันมากล่าวถึงภาพของ “การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้” ที่นำเสนอในสื่อส่วนกลาง โดยมากมักเป็นภาพของการศึกษาที่มีปัญหาโดยมีสาเหตุสำคัญจากเหตุการณ์ความไม่สงบในท้องถิ่น ภาพดังกล่าวนี้สะท้อนออกมาให้เห็นว่า “ความสุข” กับ “การศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้” เป็นเรื่องที่ไกลกัน ดังที่ศรีชัยพรประชาธรรม ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้กล่าวว่า สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่คอยฉุดรั้งถึงเรื่องคุณภาพของการศึกษาในพื้นที่ และทำให้กลายเป็นโจทย์หลักที่ต้องแก้ไขในภาพรวม (MGR Online, 2018) นอกจากนี้ พ.ต.อ.ทวี สอดส่อง ได้กล่าวอ้างอิงข้อมูลจากเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ในด้านการจัดการศึกษา ภาษา และวัฒนธรรมของตัวแทนนักเรียนและครูจาก 10 ประเทศสมาชิกอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 ว่า ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ครูโรงเรียนเอกชนมีเงินเดือนต่ำและไม่มีความมั่นคงในอาชีพ ขณะที่การจัดการเรียนสอนยังเน้นเฉพาะรูปแบบที่ครูเป็นศูนย์กลาง จนเด็กขาดการแสดงออก รวมทั้งปัญหาการขาดความสมดุลระหว่างหลักสูตรสามัญกับหลักสูตรศาสนา และปัญหารายวิชาที่มากเกินไป เนื่องจากต้องเรียนทั้งสองหลักสูตร จนทำให้การเรียนของเด็กไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ระบบการศึกษาในชายแดนภาคใต้ถูกมองว่าขาดความเชื่อมโยงกับการศึกษาในประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีปัญหาการเทียบโอนวุฒิหรือโอนหน่วยกิตของนักเรียนที่เรียนจบจากต่างประเทศ (Prachatai Online, 2017)

ตัวอย่างข้อมูลที่น่าสนใจผ่านสื่อสาธารณะจากส่วนกลางดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ภาพของการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ไม่น่าจะสัมผัสได้ถึง “ความสุข” เนื่องจากยังมีปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่มีเหตุมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ และจากระบบการจัดการการศึกษาเอง ซึ่งเป็นเพียงภาพในมุมหนึ่งที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อส่วนกลางเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่า หากศึกษาจากกลุ่มข้อมูลที่บุคคลในพื้นที่เป็นผู้สร้างขึ้นมา น่าจะพบประเด็นที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง

แนวคิดและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องการวิจัย ซึ่งได้สังเขปมานี้ จะเห็นช่องทางและความสำคัญการวิจัยภาพแทนความสุขที่เกิดจากการเรียนในที่สามจังหวัดชายแดนใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ศึกษาจากผลการประกอบสร้างความหมายด้วยครูในพื้นที่โดยตรง จะได้เข้าใจและเล็งเห็นการสื่อลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นผ่านรูปแบบภาพเสนอแทนความสุขในการศึกษาของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ดังที่ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งครูในสามจังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งขึ้นแทนความหมายของพวกเขาที่แฝงนัยให้ส่วนกลางหรือคนภายนอกได้รับรู้แง่มุมที่ต่างกัน

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการการวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเอกสารจากแบบฝึกอ่านภาษาไทยด้วยบัญชีคำพื้นฐาน 18 เรื่อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ใช้แนวคิดภาพแทนเป็นกรอบวิจัย ขั้นตอนวิจัย ดังนี้

1.ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูลหลักเรื่องสั้นจากแบบฝึกอ่านภาษาไทยด้วยบัญชีคำพื้นฐาน 18 เรื่อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2

1.2 รวบรวมข้อมูลแนวคิดสำคัญการวิจัย ได้แก่ 1) แนวคิดเรื่องภาพแทน 2) แนวคิดเรื่องความสุขที่โยงกับการศึกษา และ 3) แนวคิดวิเคราะห์การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้

2.ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์แบบฝึกอ่านภาษาไทยจากบัญชีคำพื้นฐาน 18 เรื่อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 โดยใช้แนวคิดภาพแทน

3. ขั้นรายงานผลและอภิปรายผลการวิจัย

เสนอผลวิจัยและเขียนอภิปรายผล ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4.ขั้นสรุปผลและให้ข้อเสนอแนะ

สรุปผลวิจัยในประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์และข้อเสนอแนะเพื่อวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

ภาพแทนความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ที่สะท้อนจากครู นักเรียน และโรงเรียน ในเรื่องราวท้องถิ่นของแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 โดยครูสามจังหวัดชายแดนใต้แต่งร่วมกันจากบริบทในชุมชน นี่เป็นผลงานในการวิจัยครั้งนี้ คือ Office of the Higher Education Commission and Lower Southern

Higher Education Development Network. (2019). Grade 1 and 2 Basic Vocabulary List Book. มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภาพแทนความสุขของครูผู้มีความมุ่งมั่นกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ ห่วงใยนักเรียน ไม่หวั่นต่ออันตราย เป็นผู้ให้นักเรียนทั้งในด้านวิชาการและสอนทักษะชีวิต

เรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย ประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีการนำเสนอภาพความสุขของครูในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ว่า ครูมีความมุ่งมั่นกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ ห่วงใยนักเรียน ไม่หวั่นอันตราย เป็นผู้ให้นักเรียนทั้งในด้านวิชาการและสอนทักษะชีวิต ดังที่ปรากฏในเรื่อง “ครูของฉันสอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง” ดังนี้ “ฉันมีความรู้สึกสดชื่นและสบายใจเมื่อเดินเข้ามาในโรงเรียนตอนเช้า ฉันและเพื่อนสวัสดีคุณครูชบา ครูชบาเป็นคุณครูที่นักเรียนรักและเคารพ คุณครูชบาสอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ฉันและเพื่อน ๆ มีหน้าที่รดน้ำต้นไม้ ผักคื่นหาว ผักคะน้า มะละกอ มะเขือ ผักตำลึง ดาวเรือง และ มะลิ พวกเรานำผักและดอกไม้เหล่านี้ไปขายและเก็บเงินออมไว้เพื่อใช้เวลาจำเป็น”

ความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่เกิดจากครู แสดงให้เห็นจากกลุ่มคำกริยา “รู้สึกสดชื่นและสบายใจ” และข้อความที่กล่าวว่า “ฉันและเพื่อนสวัสดีคุณครูชบา ครูชบาเป็นคุณครูที่นักเรียนรักและเคารพ คุณครูชบาสอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง” เหตุที่นักเรียน “มีความสดชื่นและสบายใจ” เมื่อเดินเข้ามาในโรงเรียนตอนเช้าแล้วเห็นครูยืนปฏิบัติหน้าที่ คอยรับนักเรียนอยู่หน้าประตูโรงเรียนแล้ว แสดงให้เห็นว่า ครูมุ่งมั่น กระตือรือร้น และห่วงใยนักเรียน ไม่หวาดหวั่นต่ออันตรายอย่างที่สาวยาคคนภายนอกให้ความหมายไว้ ภาพการทำหน้าที่ครูข้างต้นจะไม่พบข้อความสื่อถึงการมีหน่วยรักษาความปลอดภัยให้ครู แต่เห็นภาพที่ครูยืนคอยเด็กนักเรียนก่อนนักเรียนจะมาถึงโรงเรียน ดังนั้นภาพความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้จึงเป็นภาพที่เกิดจากครูผู้มีความมุ่งมั่นกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ ห่วงใยนักเรียน และไม่หวั่นต่ออันตราย

นอกจากนี้ ความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ยังเกิดจากการที่มีครูเป็นผู้ที่ควรแก่การเคารพ เห็นได้จากข้อความ “ครูชบาเป็นครูที่เด็กรักและเคารพ” การที่เด็กนักเรียนรักและเคารพครู จะต้องเกิดจากเด็กนักเรียนประจักษ์ในความรักและความปรารถนาดีที่ครูมีต่อเด็กนักเรียน และเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากความผูกพันระหว่างครูและนักเรียนมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน

พอสมควรแล้วระหว่างอยู่ที่โรงเรียน ความผูกพันดังกล่าวเกิดจากความสัมพันธ์ในการเรียนการสอน และการวางตัวของครู คือ ครูเป็นครูผู้ให้ความรู้ โดยมีความหนักแน่นในเชิงวิชาการ ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียน นอกจากนี้ครูยังทำหน้าที่มากกว่านั้น คือ สอนเสริมรู้จักพอเพียง จากข้อความ “คุณครูบาสอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง” นี่จึงเป็นที่มาของความสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดความรักและความผูกพันระหว่างครูและนักเรียนด้วย เนื่องจากการที่นักเรียนรู้จักลงมือปลูกผักและดอกไม้ แล้วนำผลผลิตไปขายจนมีเงินออมนั้นก็เพราะเกิดจากการสอนของครูบา นักเรียนจึง “มีเงินออมไว้เพื่อใช้เวลาจำเป็น” นักเรียนจึงเกิดความศรัทธาครูผู้ให้วิชาการและวิชาทักษะชีวิต ซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งของครูในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่มีนอกเหนือครูอื่นในสังคมไทย

หน้าที่ของครูในความหมายของการสอนวิชาชีวิตในประเด็นข้างต้นนี้ บ่งชี้ความสุขของครูที่ได้ทำหน้าที่ช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของนักเรียนให้ได้กินดี อยู่ดีกว่าเดิม การปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ลดละที่นอกเหนือจากงานสอนในชั้นเรียนนี้ บ่งบอกการทำงานด้วยใจอย่างอุทิศตัวต่อนักเรียนและวิชาชีพด้วยความภาคภูมิใจ ซึ่งอาจเรียกว่า เป็นนัยสูงสุดของความสุขที่ครูแสดงออก นี่ถือเป็นภาพแทนของครูชายแดนใต้ที่ดำรงตนอย่างมีความสุขและภาคภูมิใจ อนึ่งนี่ยังเป็นภาพแทนความสุขในการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ไม่มี ความกดดัน และไม่มีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากจนต้องขอย้ายออกจากพื้นที่ ภาพแทนครูซึ่งปฏิบัติงานด้วยหัวใจ จึงตรงข้ามกับความหมายของภายนอกที่เห็นว่า ครูชายแดนใต้ไม่รู้สึกละวางใจในการปฏิบัติงานเขตโรงเรียนในท้องถิ่นนี้ และมักดำเนินการขอย้ายออกนอกพื้นที่ไปสอนโรงเรียนเขตการศึกษาอื่นที่ปลอดภัย

2. ภาพแทนความสุขของนักเรียน ผู้มีความกระตือรือร้น และมีความสุขกับการไปโรงเรียน

เรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทยของประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีการนำเสนอภาพความสุขของนักเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ว่า เป็นผู้มีความกระตือรือร้นและมีความสุขกับการไปโรงเรียน ดังที่ปรากฏในเรื่อง “ฉันทอยู่ที่ไหน” ดังนี้ “ตื่นมาตอนเช้าเร็วเข้าอาบน้ำ แต่งตัวสวยงาม กินข้าวกินปลา รีบถือกระเป๋า เร็วเข้าเพื่อนมาจูงมือมุ่งหน้า ออย่าช้าเร็วพลัน แล้วเก็บกระเป๋า เดินไปเข้าแถว”

ความสุขในการเรียนที่จังหวัดชายแดนใต้ของนักเรียนในท้องถิ่น ดังแสดงเป็นภาพแทนความสุขข้างต้น สืบว่า นักเรียนชายแดนใต้มีความกระตือรือร้นในการตั้งต้นเพื่อมาโรงเรียนจากข้อความ “ตื่นมาตอนเช้า เร็วเข้า

อาบน้ำ” เห็นได้ว่า ภาพของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนใต้มีความสุขกับการมาโรงเรียน โดยปฏิบัติเป็นกิจวัตรอย่างรีบเร่งเพื่อที่จะไปโรงเรียน พวกเขาไม่รู้สึกล่าช้า ถูกบังคับ แต่ภาคภูมิใจกับการแต่งเครื่องแบบนักเรียนที่ต้องตามระเบียบ จากกริยาวลี “แต่งตัวสวยงาม” แสดงให้เห็นว่า เด็กประถมในพื้นที่ให้ความสำคัญและภูมิใจกับชุดนักเรียนของเขา โดยมีรู้สึกล่าช้า เครื่องแบบจะเป็นอุปสรรคในการสร้างความแตกต่าง ด้วยเหตุที่เครื่องแบบของนักเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้จะต่างจากพื้นที่อื่น แต่นั่นก็เป็นลักษณะเฉพาะและนักเรียนมองว่า เป็นสิ่งสวยงามและภาคภูมิใจ ความสุขที่พบข้างต้นแสดงภาพแทน คือ เด็กในพื้นที่มีความสุขในการเป็นนักเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ เครื่องแบบที่มีความพิเศษแบบนักเรียนมุสลิม พวกเขาก็ภูมิใจเป็นพิเศษด้วยซ้ำ จึงบรรจงแต่งตัวอย่างประณีตให้สวยงาม

เมื่อพิจารณาว่า นักเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ได้รับประทานอาหารเช้าก่อนไปโรงเรียน จากข้อความ “กินข้าวกินปลา” เห็นได้ว่า ความสุขของนักเรียนเกิดจากความสุขที่ได้มีท้องเพื่อเตรียมร่างกายให้พร้อมก่อนไปเรียน ทำให้มีพลังงานพร้อมเรียนหนังสือในวันใหม่ ความหมายที่แฝงในภาพนี้สืบว่า นักเรียนชายแดนใต้มีเวลารับประทานอาหารก่อนไปเรียน ไม่ต้องเผชิญอุปสรรคการจราจรจนต้องอดข้าวเมื่อเช้า หรือร่างกายอ่อนเพลียอย่างนักเรียนในเขตการศึกษาเมืองใหญ่กำลังประสบปัญหา นี่คือ ความโดดเด่นด้านภาพแทนความสุขที่นักเรียนชายแดนใต้มีท้องตอนเช้าก่อนไปเรียน ไม่มีปัญหาสุขภาพจิตที่เผชิญการติดขัดของจราจรหรือต้องอดข้าวเช้าเพื่อให้ทันเวลาไปเรียน

ความสุขของนักเรียนเห็นได้อีกจากกลุ่มคำกริยา “รีบถือกระเป๋า เร็วเข้าเพื่อนมา” คำวิเศษณ์ “รีบ” หยิบกระเป๋า เนื้อความดังกล่าวชี้ถึงความกระตือรือร้นของนักเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนอย่างยิ่ง และการนำอุปกรณ์ไปเรียนอย่างครบถ้วน กระเป๋านักเรียนเป็นที่เก็บอุปกรณ์การเรียน นักเรียนชายแดนใต้ให้ความสำคัญต่อการนำตำรา อุปกรณ์การเรียนให้ครบถ้วนเพื่อไปโรงเรียน ไม่ได้ละเลยหรือหลงลืมหนังสือตำราเรียนเลย

ความกระวีกระวาดที่จะไปโรงเรียนพร้อมเพื่อนที่ ยืนคอย ชี้ความหมายของนักเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ที่บอกภาพแทนของความใส่ใจและความสุขที่จะไปโรงเรียนพร้อมกับเพื่อน ทั้งเพื่อนในฐานะการเรียนที่เรียกว่า วิทยมิตร และเพื่อนที่ดี มีความรักใคร่ต่อกันหรือที่เรียกว่า กัลยาณมิตร ความหมายของนักเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ประกอบสร้าง

ผ่านภาพแทนนี้ เป็นลักษณะที่ชี้ถึงความกลมเกลียวรักใคร่ และเล็งเห็นความสำคัญของการเรียนเป็นที่สุด ดังความกระตือรือร้นที่มีมากเป็นพิเศษ คุณสมบัติและการแสดงออกในพฤติกรรมข้างต้น เป็นภาพย้อนแย้งกับสังคมกระแสหลักที่มักนำเสนอว่า นักเรียนชายแดนใต้มีความบอบช้ำทางจิตใจกัน เพราะความต่างในเงื่อนไขของพลุลักษณะในองค์ประกอบต่าง ๆ นอกจากนี้ภาพแทนความสามัคคีกลมเกลียวของหมู่เด็กนักเรียนชายแดนใต้ข้างต้นยังอยู่คนละฝั่งความหมาย ที่สังคมภายนอกนิยามถึงความไม่สงบในสถานศึกษาชายแดนใต้ เช่นที่มักปรากฏมุมมองว่า โรงเรียนถูกเผาหรือทำลาย ด้วยกลุ่มผู้เห็นต่างกับนโยบายรัฐที่จะตั้งเป็นสถานศึกษาเขตพื้นที่พิเศษ นอกการควบคุมกระทรวง-ศึกษาธิการในสังคมไทย

3. ภาพแทนความสุขของโรงเรียนชายแดนใต้ที่มีห้องเรียนพร้อมสภาพแวดล้อมร่มรื่น ธรรมชาติ อุดมสมบูรณ์ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้

จากเรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทย เฉพาะกิจชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีการนำเสนอภาพแทนความสุขที่เกิดในโรงเรียนพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ว่าโรงเรียนมีห้องเรียนพร้อมสภาพแวดล้อมร่มรื่น ธรรมชาติ อุดมสมบูรณ์ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ดังเรื่อง “ฉันอยู่ที่ไหน” ที่บอกว่า เมื่อมาถึงโรงเรียนแล้ว นักเรียนประถมต้นพร้อมเพื่อนที่เดินมาเรียนด้วยกันก็ “จูงมือมุ่งหน้า อย่าช้าเร็วพลัน แล้วเก็บกระเป๋า เดินไปเข้าแถว”

ภาพแทนความสุขที่ปรากฏเมื่อมาถึงโรงเรียน คือ การมุ่งมาเพื่อหาความรู้อย่างไม่รอช้า คำว่า “มุ่งหน้า ... เร็วพลัน” สื่อความชัดเจนเรื่องจุดประสงค์ของการมาเรียนที่โรงเรียนในท้องถิ่นชายแดนใต้ นอกจากนี้ เมื่อมาถึงโรงเรียนแล้วก็มีความสุขอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติตามระเบียบโรงเรียนด้วยความรู้หน้าที่อย่างมีความสุข จึง “เก็บกระเป๋า เดินไปเข้าแถว” นัยสำคัญประเด็นนี้เป็นภาพแทนสื่อความสุขที่โรงเรียนชายแดนใต้ว่า ที่นั่นนักเรียนรู้จักเคารพกฎโรงเรียน คือ เดินไปเข้าแถวเคารพธงชาติ รับฟังโอวาทและข้อชี้แจงหน้าเสาธงพร้อมกับนักเรียนคนอื่น การที่นักเรียนนำอุปกรณ์การเรียนอย่างกระเป๋าไปไว้ในห้องนั้น บ่งชี้ภาพแทนโรงเรียนชายแดนใต้ว่า มีจำนวนห้องเรียนอย่างเพียงพอ นักเรียนสามารถเก็บอุปกรณ์การเรียนได้อย่างไม่ต้องกังวลจะสูญหาย ความหมายของโรงเรียนชายแดนใต้ถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างสวนทางกับการรับรู้จากภายนอกที่มองว่า ยังขาดความพร้อมด้านห้องเรียน เพราะผลกระทบจากความไม่สงบที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้บรรยากาศที่เด็กนักเรียนชั้นประถมต้นเดินไปเข้าแถวอย่างพร้อมเพรียง ภาพแทนดังกล่าวสื่อถึงความ

รับผิดชอบของนักเรียนชายแดนใต้ พร้อมกับบรรยากาศโรงเรียนที่สุขสงบ ไม่มีผลกระทบจากสถานการณ์เสี่ยงภัยสังเกตจากภาพการยืนเข้าแถวในพื้นที่โล่งแจ้งหน้าเสาธงบริเวณกลางสนามโรงเรียน ที่นักเรียนต่างรู้หน้าที่ปฏิบัติตามด้วยความพร้อมเพรียง ภาพดังกล่าวขัดกับสิ่งที่สังคมภายนอกจินตนาการถึงความไม่สงบที่นักเรียนในพื้นที่พิเศษนี้ต้องเก็บตัวเพื่อความปลอดภัย โดยไม่ออกนอกตัวอาคารเรียน หรือไม่รวมกลุ่มกลางแจ้งเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเป็นเป้าต่อการก่อความไม่สงบและเป็นอันตรายต่อชีวิตได้ นี่คือ ภาพแทนสื่อกระแสหลักที่ตรงข้ามกับภาพแทนโรงเรียนชายแดนใต้ซึ่งมีความสุข ในสื่อแบบเรียนเฉพาะกิจที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ภาพแทนความสุขที่โรงเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ยังแสดงผ่านความร่มรื่น ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ดังปรากฏในเรื่อง “ครูของฉันสอนการใช้ชีวิตแบบพอเพียง” ว่า “โรงเรียนของฉันอยู่ภาคใต้ของประเทศไทย หลังโรงเรียนมีน้ำตก มีดอกบัวบานอยู่ในบึง มีนกเขาเกาะบนต้นไม้ นกเขาขันเสียงไพเราะ นกเขาน่ารัก มีก้อนเมฆบนฟากฟ้าลอยทั่วไป ฉันจึงรู้สึกสดชื่นและสบายใจเมื่อเดินเข้ามาในโรงเรียน”

ความสุขในการเรียนที่จังหวัดชายแดนใต้ที่เกิดจากโรงเรียน โดยมีภาพแทนความสุขของโรงเรียน คือ สภาพบริเวณโรงเรียนมีทรัพยากรที่สมบูรณ์ สามารถสร้างสรรค์บรรยากาศให้เกิดความสุขได้ จากข้อความ “หลังโรงเรียนมีน้ำตก มีดอกบัวบานอยู่ในบึง มีนกเขาเกาะบนต้นไม้ นกเขาขันเสียงไพเราะ นกเขาน่ารัก มีก้อนเมฆบนฟากฟ้าลอยทั่วไป” บรรยากาศที่ร่มรื่น หลังโรงเรียนมีน้ำตก มีดอกบัวในบึง มีนกเขาที่เสียงขันไพเราะ ความสมบูรณ์นี้เป็นความสมบูรณ์ที่แท้จริงตามธรรมชาติ นกเขาสามารถมาอาศัยบนต้นไม้ได้เป็นสิ่งบ่งชี้ว่า ต้นไม้ต้องครึ้มใหญ่หนาพำให้นกเขาอยู่อาศัยได้อย่างมีความสุขด้วยเพราะกิริยา “ขัน” ของนกเป็นสัญชาตญาณความปกติสุข

ภาพแทนความสุขที่โรงเรียน ก็นำความสุขมาให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นเมื่อเดินทางมาโรงเรียนด้วย เพราะในโรงเรียนอยู่ใกล้แหล่งน้ำที่สมบูรณ์ตามระบบชีวภาพอันเกิดจากทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรดินที่มีคุณภาพจึงอุ้มน้ำไว้ได้ ความชุ่มชื้นดังกล่าวทำให้บริเวณโรงเรียนมีน้ำตก มีบึง ซึ่ง “ดอกบัว” กำลังบาน ภาพแทนดังกล่าวนำเสนอให้เห็นว่า ที่ตั้งของโรงเรียนไม่ได้ตั้งอยู่ในที่ลุ่มเสี่ยง และน่ากลัวเหมือนในข่าวที่สื่อกระแสหลักนำเสนอในทางตรงกันข้าม โรงเรียนชายแดนใต้ถูกนำเสนอเป็นภาพแทนของความอุดมสมบูรณ์ด้านป่าไม้ ที่สร้างความสุขให้กับนักเรียน ภาพตัวแทนดังกล่าวจึงเป็นการลบภาพที่สื่อ

กระแสหลักนำเสนอ โรงเรียนชายแดนใต้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ ความสุข ที่ตกย้ำในภาพแทนดังกล่าว จึงมีข้อความตามว่า “ฉันจึงมีความสุขสดชื่นและสบายใจ เมื่อเดินเข้ามาในโรงเรียน” เห็นได้ว่านักเรียนมีความสุขและสบายใจเมื่อเดินเข้ามาในบริเวณโรงเรียน ความสุขและความสบายใจข้างต้น จะเกิดขึ้นไม่ได้หากนักเรียนไม่ได้ไว้วางใจในเรื่องของความปลอดภัยในพื้นที่โรงเรียน

ภาพแทนความสุขที่เกิดขึ้นโรงเรียนนี้ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ชีวิตจากประสบการณ์ตรง บรรยากาศนอกห้องเรียนที่สงบร่มรื่นมีส่วนช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ ที่ทำให้เด็กนักเรียนไม่รู้สึกรู้สึกว่าการเรียน หรือการอยู่ในโรงเรียน คือ การอยู่ในเขตพื้นที่ที่ถูกบีบบังคับ แต่โรงเรียนชายแดนใต้ คือ ภาพแทนความสุขกลางทรัพยากรธรรมชาติที่รื่นรมย์สุขใจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลวิจัยที่วิเคราะห์ภาพแทนความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ จากเรื่องราวท้องถิ่นในแบบฝึกอ่านภาษาไทยเฉพาะกิจ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ซึ่งครูสามจังหวัดชายแดนใต้ร่วมกันแต่งขึ้นนั้น ผู้วิจัย พบว่า ภาพแทนความสุขในการเรียนที่นี้เกิดจาก 3 องค์ประกอบ คือ ครู นักเรียน และโรงเรียน ดังนี้ 1) ภาพแทนความสุขที่เกิดจากครูนำเสนอว่า ครูในสามจังหวัดชายแดนใต้มีความห่วงใยนักเรียน มุ่งมั่น กระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ไม่หวั่นต่ออันตราย เป็นผู้สอนทั้งวิชาการและทักษะชีวิตให้แก่เด็กนักเรียน 2) ภาพแทนความสุขที่เกิดจากนักเรียนนำเสนอว่า นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในสามจังหวัดชายแดนใต้ มีความกระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียนและการไปโรงเรียน และ 3) ภาพแทนความสุขที่เกิดจากโรงเรียน ที่นำเสนอว่า โรงเรียนในสามจังหวัดชายแดนใต้มีบรรยากาศร่มรื่น อยู่ในธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนได้อย่างมีความสุข

เมื่อวิเคราะห์แล้วผู้วิจัย พบว่า ภาพแทนที่เกิดจากครู นักเรียน และโรงเรียน ที่ครูในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้นำเสนอ เป็นการสร้างสรรค์เรื่องราวเพื่อถ่ายทอดภาพลักษณ์ที่ดีต่อการศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้ ไม่ว่าจะเป็นสะท้อนผ่านตัวครูที่มีความสุขในการปฏิบัติงาน มีความมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ ไม่เฉพาะในเรื่องของวิชาการเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสอนทักษะชีวิตจนกระทั่งนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับนักเรียน จนทำให้นักเรียนเคารพนับถือ นักเรียนและครูมีความสุขกับการมาโรงเรียนในแต่ละวัน

นักเรียนก็มีความกระตือรือร้นในการมาโรงเรียน มีความภูมิใจกับชุดนักเรียนที่เป็นอัตลักษณ์ชายแดนใต้ เติริยมความพร้อมก่อนมาเรียนอย่างมีความสุข โรงเรียนก็เช่นกัน ตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ทางระบบนิเวศ เป็นการส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ภาพแทนการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่เห็นนี้เป็นภาพของความสุขที่ตรงกับการให้ความหมายของโรงเรียนที่มีความสุข สอดคล้องกับ Office of the National Education Commission (2001) ที่ชี้แจงที่ครูมีความกระตือรือร้นปฏิบัติหน้าที่ เอาใจใส่นักเรียน ทำให้นักเรียนอยากมาโรงเรียนทุกวัน ส่วนโรงเรียนก็มีความสุขสะอาดร่มรื่น ปราศจากแหล่งอบายมุข ส่งผลให้นักเรียนมีความสุขเมื่อมาโรงเรียน นี่ยังมีความสุขตามแนวคิดของ Visalo (2009) ไม่ว่าจะเป็นสุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางกาย และสุขภาวะทางปัญญา

ภาพแทนดังกล่าวที่ครูชายแดนใต้สื่อออกมา คือ การลบภาพปัญหาการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนใต้อย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ภาพการรับรู้ถึงสามจังหวัดชายแดนใต้ที่สื่อส่วนกลางได้นำเสนอผ่านข่าวความไม่สงบจะสื่อถึงความไม่ปลอดภัยในการเดินทางมาโรงเรียน มีการลอบทำร้ายครู จนต้องจัดหาทหารชุดคุ้มครองครูในการเดินทางมาปฏิบัติงานที่โรงเรียน แต่ภาพแทนในแบบเรียนเฉพาะกิจที่ศึกษานี้ สื่อว่า ครูมาทำงานด้วยความสุขและมาถึงก่อนที่นักเรียนจะเดินทางมาถึง ในส่วนของนักเรียนก็เช่นกัน ความสุขจากการมาโรงเรียนเพราะเกิดความสบายใจตั้งแต่การตั้งต้นมาโรงเรียนในตอนเช้า การพบครูบริเวณหน้าประตูโรงเรียน รวมถึงการนำอุปกรณ์การเรียนไปเก็บในห้องเรียนของตนเอง แสดงให้เห็นถึงความพร้อมด้านการศึกษาและสร้างความสบายใจให้กับนักเรียน ภาพแทนความสุขของนักเรียนเหล่านี้ต่างจากภาพที่พบในสื่อกระแสหลักที่ทำให้เห็นว่านักเรียนขาดความพร้อม ขาดความปลอดภัย ส่วนหนึ่งของโรงเรียนนั้น ภาพที่สื่อกระแสหลักนำเสนอทำให้เกิดภาพจำว่า โรงเรียนชายแดนใต้ในพื้นที่ป่าเขา กันดาร ขาดความเจริญ เป็นเขตอันตรายต้องระวังเป็นพิเศษ แต่ภาพนี้กลับตรงข้ามในความหมายภาพที่สื่อผ่านแบบเรียนเฉพาะกิจว่า โรงเรียนที่อยู่ในเขตลักษณะดังกล่าว คือ ภาพเสนอแทนความสุขของการเรียนในชายแดนใต้ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียนพร้อมกับให้ความรู้ที่แก่นักเรียนและนักเรียนได้ใกล้ชิดธรรมชาติ

สรุป

การวิจัยจากแบบฝึกอ่านภาษาไทยด้วยบัญชีคำพื้นฐาน 18 เรื่องชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 พบว่า มี

ภาพแทนความสุขในการเรียนที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ที่ประกอบสร้างจาก 3 ส่วน ได้แก่ 1) ภาพแทนความสุขของครูในสามจังหวัดชายแดน ผู้หวังใญ่กับนักเรียน มุ่งปฏิบัติหน้าที่ไม่เกรงอันตราย เป็นผู้สอนวิชาการและทักษะชีวิต 2) ภาพแทนความสุขของนักเรียนประถมต้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผู้กระตือรือร้นในการเรียนและสุขใจที่ไปโรงเรียน และ 3) ภาพแทนความสุขของโรงเรียนสามจังหวัดชายแดนใต้ อันมีห้องเรียนในสภาพแวดล้อมร่มรื่น ส่งเสริมการเรียนรู้

ภาพแทนความสุขของการเรียนประถมต้นในสามจังหวัดชายแดนใต้เหล่านี้ ประกอบสร้างให้คนนอกพื้นที่รับรู้ลักษณะเฉพาะตัวของความสุขด้านการเรียนในท้องถิ่นนี้ ซึ่งต่างกับสภาพการณ์ที่สื่อมวลชนเผยแพร่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ควรปรับปรุงแบบฝึกอ่านภาษาไทยประถมต้นในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ให้เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น โดยสร้างแบบเรียนเฉพาะกิจ ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์สอดคล้องกับชุมชนเพื่อกระตุ้นความสนใจภาษาไทย และพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนที่ยังต่ำกว่าเกณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเรื่องการสร้างเนื้อหาที่เน้นพหุวัฒนธรรมในแบบเรียนวิชาอื่น ๆ สำหรับนักเรียนในเขตสามจังหวัดชายแดนใต้ ให้สอดคล้องกับบริบทจริงในท้องถิ่น เพื่อผู้เรียนเกิดสำนึกเคารพความต่างทางวัฒนธรรมและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สนับสนุนทุนวิจัย โดยส่งมอบผ่านสำนักงานเครือข่ายอุดมศึกษาภาคใต้ตอนล่าง โดยบทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์อันวัตรกรรมบัญชีคำพื้นฐานภาษาไทย ระดับประถมศึกษาตอนต้น ของครูสามจังหวัดชายแดนใต้ ในโครงการใหญ่ของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง

References

- Hall, S. (1997). *Representation*. London: Sage.
- MGR Online. (2018). *Focusing on Education in 3 Southern Border Provinces*. Retrieved October 1, 2019, from <https://mgronline.com/onlinesection/detail>. [in Thai]
- Office of the National Education Commission. (2001). *Educational Standards for External Quality Assurance of Fundamental Education* Bangkok: Pimdee Press. [in Thai]
- Office of the Higher Education Commission and Lower Southern Higher Education Development Network. (2019). *Grade 1 and 2 Basic Vocabulary List Book*. Songkhla: Prince of Songkla University. [in Thai]
- Pedthip, T., & Sorthip, M. (2018). The Representation of Teachers in Album "Kru Nai Duang Jai" In *The 19th National Graduate Research Conference*. Khon Kaen: Khon Kaen University. [in Thai]
- Phakdeephasook, S. (2018). *The Relationship between Language and Identity, and Guideline for the Study of Thai Language*. Bangkok: CU. Press. [in Thai]
- Prachatai Online. (2017). *Trend of Education in Southern Border Provinces*. Retrieved October 1, 2019, from <https://prachatai.com/journal/>[in Thai]
- Suriya, T. (2011). *The Relationship between Language and Representations of Death-Row Inmates and Executions in Thai Newspapers* (Master's Thesis). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Visalo, P. (2009). *Despite Suffering, Stay Calm; Despite Happiness, Stay Careful*. Bangkok: 108 Top Idea. [in Thai]